

AZ IFRS KIHÍVÁSAI A BÁZELI TŐKEKÖVETELMÉNY-SZÁMÍTÁS KONTEXTUSÁBAN

Pomázi Zsófia

Az elmúlt években bekövetkezett pénzügyi válság arra ösztönözte a gazdasági társaságokat és a felügyeleti szerveket, hogy szigorítsák a korábban kialakított szabályozásokat. A bankok világában első lépésként megalakult a Bázeli Bizottság, és elkészült a Bazel I., a Bazel II., később a Bazel III. elnevezésű ajánlás. Ezt a változást követve, a nemzetközi számviteli értékvesztéssel is foglalkozó 39-es sztenderdben (IAS39) jelentős fejlődés kezdődött meg a módszertanok különbözősége miatt, ez végleges formáját IFRS9 néven 2014-ben érte el, és a következő években szükséges ennek az implementációja. Ezen témák összekapcsolásával szeretnék rámutatni arra, milyen nehézségeket és kihívásokat jelent a kötelező IFRS-átállás a magyar bankok számára.

JEL-kódok: G21, G28

Kulcsszavak: várható veszteség, felmerült veszteség, hitelkockázati tőkekövetelmény, IFRS-átállás, bankszektor

1. BEVEZETÉS

Az elmúlt időszakban nagyon sokat lehetett hallani a számviteli szabályozások változásáról, amely már nemcsak a bankok könyvvitelét érinti, hanem kockázati szempontból is jelentős változásokat indukál az elkövetkezendő években. Elsőként a *Magyar Közlöny* 2015. június 12-én megjelent számában tették közzé az 1387/2015. (VI.12) Kormányhatározatot, amely megfogalmazza „a nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok egyedi beszámolási célokra történő hazai alkalmazását”. Az első pontjában jóváhagyták az IFRS-ek bevezetését, a második pontban pedig annak ütemezését, illetve a kötelezett intézmények körét határozták meg. A döntés alapján a sztenderdek alkalmazása a hitelintézetek számára 2016. január 1-jét követően választható, 2017. január 1-jétől kezdve viszont kötelező. Kiemelkedő szerepe van annak, hogy 2018. január 1-jétől követelmény a bankokkal szemben az értékvesztés módszertanaként az IFRS9 alkalmazása, azonban a jogalkotó nem adott felmentést az IAS39 egyéves átmeneti használata alól, így mind a két számviteli módszer implementálása szükségessé válik.

Az alkalmazó bankok az áttéréssel több változásra is számíthatnak a könyvekben. A magyar számviteli szabályok szerint elszámolt értékvesztés mértéke várhatóan alacsonyabb ahhoz képest, amit a nemzetközi szabályozásokban le-

írt módszertanok generálni fognak. Ennek a növekedésnek pedig hatása lesz a következő években az eredményre, az értékvesztési fejezet ezért is a legégetőbb része a sztenderdnek. Emellett arra is készülhetnek az intézmények, hogy a Bázeli III. átmeneti előírásainak megszűnésével és az IFRS alkalmazásával az első években növekedni fog a banki tőkekövetelmény mértéke. A korábbi átmeneti tapasztalatok alapján készült tanulmányok azt is előrevetítik, hogy számítani kell az értékvesztés és az eredmény volatilitásának emelkedésére. Az új szabályozás bevezetésében a nehézséget minden említett változás mellett a rövidre szabott határidő is okozza. A külföldi anyavállalattal rendelkező, nagy bankok esetében könnyebb a feladat teljesítése. Számukra nem új kihívás egy IFRS szerinti beszámoló elkészítése. Emellett a kockázatérzékenységük miatt nagyrészt IRB-módszertant alkalmaznak, és rendelkeznek belső statisztikai modellekkel. Ezen felül vannak olyan hitelintézetek, amelyek készítettek US GAAP szerinti beszámolót, és ez segítség az IAS39 bevezetésében. Arról sem szabad megfeledkezni, hogy a külföldi tulajdonú leánybankoknál az ilyen szabályok bevezetése központosítva történik. Ezzel kapcsolatban is merülnek fel persze problémák, például ha az adott országban megfogalmazott, nemzeti szabályozásokkal nem koherens az alkalmazandó módszertan. Azzal a kérdéssel azonban kevesen foglalkoznak, hogy mit fog indukálni egy ilyen horderejű szabályozási változás a kisebb pénzügyi intézményekben. Ez sem elhanyagolható, ugyanis az MNB által kiadott 2014-es Aranykönyv alapján eszközértéken a piac 15-20%-át érinthetik majd ezek a problémák (MNB, 2014).

Összességében hatalmas kihívás vár ezekre az intézményekre. A szabályozás véleményem szerint kiemelt terhet ró mind a kis, mind a nagy bankokra. Első körben be kell vezetniük az IAS39 szerinti felmerült veszteség modellt, majd át kell térniük az IFRS9 által leírt várható veszteség modellre. Természetesen vannak átmeneti megoldások a két módszertan között, amelyek mind a kettőt lefedik, de így is nagy nehézségek és jelentős költségek megfizetése vár az implementáló intézményekre, amelyekről érdemes átfogó összegzést készíteni. Erről szól mostani tanulmányom.

2. MÓDSZERTANI ÁTTEKINTÉS

2.1. Hitelkockázati tőkekövetelmény-módszertanok

A következőkben a Bázeli II. szerinti hitelkockázat-számítási metodikákat mutatjuk be *Radnai Márton* és *Vonnák Dzsamila: Banki tőke megfelelési kézikönyvének* gondolatmenete és a jelenleg érvényben lévő 575/2013/EU rendelet alapján. Jelenleg a bankok 1 + 2 módszertan közül választhatnak. A sztenderd módszert főleg a kis, kevésbé kockázatérzékeny bankok használják. Az

IRB alap- és fejlett módszert pedig azon bankok alkalmazzák, amelyek képesek előállítani megfelelő saját modelleket, és kifinomultabb mérésekre van szükségük a nagyobb kockázatérzékenység miatt. A három módszer mindegyike a tőkekövetelményt hivatott meghatározni. Ez minden esetben más szabályozottsággal valósul meg, az alapelv azonban egyezik, amely szerint a hitelkockázat tőkekövetelménye a kockázati súly, a korrigált kitétségi súly és a Cook-hányados (8%) szorzata.

A sztenderd módszer a három lehetséges módszertan közül a legegyszerűbb, legrégebbi és egyben legszabályozottabb. Az alapjai már a Bazel I.-ben is szerepeltek, csak a vizsgált kockázati körök bővültek, és minden paraméter pontos meghatározása szerepel a szabályozásban. Ez utóbbi jellemzően a módszer hátrányai közé tartozik, ugyanis ennek köszönhető, hogy sok esetben a számítás által kapott eredmény nem mutatja meg a tényleges kockázatokat (Szőke, 2002, p. 15.)

A számítási folyamat három lépésre tagolható. Elsőként a korrigált kitétségi mértékét kell meghatározni, melyhez meg kell állapítani, hogy milyen jellegű a kintlévőség, és fel kell mérni a kockázatcsökkentő eszközök hatását, amelyek súlya jogszabályban meghatározott. Ezt a folyamatban az ügyfélszegmentáció lépése követi. A szabályozásban leírt kitétségi osztályokba kell besorolni az egyes ügyleteket (például lakossággal szembeni kitétségek, 575/2013/EU rendelet 3. rész II. cím 2. fejezet 1. szakasz 112. cikk részlet). Amennyiben a kitétségi tulajdonságai alapján egyszerre több osztályba is besorolható, abban az esetben prioritási szabályok használata szükséges.¹ A sztenderd módszer esetén az utolsó lépés a tőkekövetelmény meghatározásában a kockázatoság és a kockázati súly meghatározása. Az egyes ügyleteket az országokban elismert hitelminősítő szervezetek minősítési osztályai alapján kialakított hitelminőségi lépcsőbe (Credit Quality Step – CQS) sorolják. Mérlegen belüli, mérlegen kívüli, illetve nem minősített tételek jellemzőek, amelyeket különböző módon kell értékelni. Mérlegen belüli és mérlegen kívüli tételeknél jogszabály írja elő a súlyozást, nem létező minősítés esetén pedig a hüvelykujjszabály szerint 100%-os kockázati súlyt használnak (575/2013/EU rendelet 3. rész II. cím 2. fejezet 1. szakasz 111. cikk).

A belső minősítésen alapuló módszer (IRB) a sztenderd módszernél egy jóval komplexebb számítási metodika és előny az IFRS-ek bevezetési folyamatában. Ez az első olyan kezdeményezés, amely támogatja azt a gondolatot, amely szerint a fejlettebb, kockázatérzékenyebb bankok saját modellekkel jobban képesek meghatározni a felmerülő kockázatok mértékét és a kezelésükhöz szükséges

¹ A sorrendben minden esetben első helyen szerepelnek a nemteljesítő kitétségek, ezeket követik az ingatlanra bejegyzett zálogjoggal fedezett kitétségek, az összes többi pedig azonos szinten van, ugyanis nem jellemző közöttük az átfedés (RADNAI–VONNÁK, 2010, p. 55.).

tőke mennyiségét. Azonban ebben az esetben már szükségessé teszi a jogszabály, hogy a modelleket a felügyelet ellenőrizze és hagyja jóvá (Mérő, 2002, p. 31.). A számítási módszertan két fő folyamatra bontható fel. Elsőként – a sztenderd módszer második lépéséhez hasonlóan – szegmentálni szükséges az ügyfeleket. IRB esetén jóval kevesebb szegmens van a jogszabályban. A kitettségi osztályokhoz való tartozásnak a kockázattal súlyozott érték pontos meghatározásánál kiemelkedő súlya van. A folyamat következő lépése a defaultos ügyletek azonosítása. A definíció több szakirodalomban is fellelhető, többek között *Paulovics (2005) LGD-modellezés elméletben és gyakorlatban* című cikkében is, amely szerint két nemteljesítési esemény számít a belső módszerben, ha

- valószínűsíthető, hogy az ügyfél nem lesz képes teljes egészében törleszteni a kötelezettségeit (díjak, tőke és kamat), vagy
- az ügyfél késedelmes napjainak száma meghaladja a 90 napot valamely tartozása kapcsán (Paulovics, 2005, p. 64.).

A szabályozás változásával a definíció többször bővült, végleges formáját 2013-ban, a CRR bevezetésével érte el, amelynek a 178. cikke tartalmazza. Az erre alapuló paraméterek pedig a nemteljesítési valószínűség (probability of default), a nemteljesítéskori veszteségráta (loss given default), a nemteljesítéskori kitettség (exposure at default), valamint a lejárat (maturity). A tényezők számítási metodikája választja ketté az alap- és fejlett módszert IRB alkalmazása esetén. Az első esetben csak a nemteljesítés valószínűségét becsli az intézmény, a többi változónál a szabályozás által leírt értékeket használja. A második esetben pedig mindegyiket saját modellel határozza meg.

1. táblázat

Kockázati paraméterek IRB alap- és IRB fejlett módszer esetén

	IRB alap	IRB fejlett
Nemteljesítési valószínűség (%)	saját becslés	
Nemteljesítéskori veszteségráta (%)	45; 75	saját becslés
Hitelkonverziós faktor (%)	0; 20; 50; 75; 100	
Lejárat (év)	2,5; 0,5	

Forrás: Radnai Márton – Vonnák Dzsamila (2010) alapján saját szerkesztés

Mindhárom esetben különböző módszertanokat lehet alkalmazni a becsléshez. A nemteljesítési valószínűség (továbbiakban PD) a CRR szerinti definíció alapján „valamely partner egy éven belüli nemteljesítésének valószínűségét”

jelentí (575/2013/EU rendelet 1. rész 1. cím 4. cikk). Rengeteg szakirodalmi tanulmány született az elmúlt évtizedekben a PD különböző módszerekkel történő meghatározásáról. A magyar bankok többsége statisztikai modelleket alkalmaz a kalkuláció során. A részletes megismerésüket *Kristóf* (2008), *Madar* (2008) írásai, valamint *Virág–Kristóf–Fiáth–Varsányi* (2013) könyve segítették. A nemteljesítéskori veszteségráta (továbbiakban LGD) a CRR megfogalmazása szerint „egy partner általi nemteljesítésből eredő, kitettséghez kapcsolódó veszteségnek a nemteljesítés időpontjában fennálló követeléshez viszonyított aránya” (575/2013/EU rendelet 1. rész 1. cím 4. cikk). Ezen mutató esetében kétféle oszlanak a banki ügyletek. A lakossági, retail üzletág esetében jellemzően vintage alapú modelleket alkalmaznak, míg az egyedi hitelezésben a behajtási – más néven workout – LGD-nek van nagyobb létjogosultsága (*Roób*, 2005). A harmadik tényező a nemteljesítéskori kitettség (továbbiakban EAD) az ügyfelek általi nemteljesítés időpontjában fennálló követelés. Ez esetben a mérlegen belüli, illetve a mérlegen kívüli tételeket különböztetjük meg. A mérlegtételek esetén az EAD egyenlő a kihelyezés könyv szerinti értékével. Így a nagyobb nehézséget a mérlegen kívüli tételek (pl. hitelkeretek, garanciák, garanciakeretek, rendelkezésre tartási keretek, kezességek) okozzák. A számításához felhasznált változó a hitel-egyenértékesítési tényező (továbbiakban CCF), amely a szabályozásban felmerülő definíció szerint „a kötelezettség jelenleg le nem hívott értékéből a nemteljesítés időpontjáig lehívható és a nemteljesítés időpontjában potenciálisan fennálló rész értékének és a kötelezettség teljes jelenleg le nem hívott értékének aránya” (575/2013/EU rendelet 1. rész 1. cím 4. cikk). Ennek meghatározásához azt hasonlítja össze a modellező, hogy a default pillanatában és egy bizonyos időtávval előtte milyen mértékű volt a lehívás, és ez hogyan változott.

2.2. Számviteli szabályozások

A számviteli szabályozásokra jelentős hatással volt az elmúlt évtizedekben a vállalatok nemzetközivé válása. Azzal, hogy a cégek átlépték országaik határait kereskedelmi, később befektetési szempontból is, arra készítették a szabályozói környezetet, hogy lépést tartson velük. Szembe kellett nézniük azzal a problémával, hogy nem képesek teljes mértékben megérteni egymást. A különböző elvek alapján elkészített beszámolókat nem lehetett összehasonlítani, csak magas költségek árán. Ennek hatására született meg a nemzetközi számviteli sztenderdek alapja.

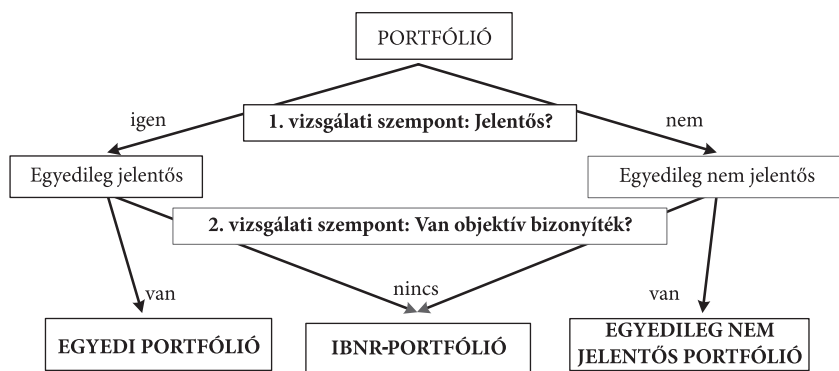
Az értékvesztés-számítás mint felmerült veszteség jelent meg az IAS39-es sztenderdben. Maga a szabályozás egy jóval tágabb témakört ölelt fel, a célja az volt, hogy „megállapítsa a pénzügyi eszközökkel, pénzügyi kötelezettségekkel,

valamint egyes, nem pénzügyi tételek adásvételére vonatkozó szerződésekkel kapcsolatos megjelenítési és értékelési alapelveket” (1126/2008/EK rendelet, Melléklet, IAS 39 1. pont p. 270). A sztenderd értelmezése szerint akkor beszélünk értékvesztésről, ha a vizsgált eszköz megtérülő értéke alacsonyabb, mint a könyv szerinti értéke. Ezt a veszteséget pedig abban az esetben kell elszámolni, mikor egyértelmű, objektív bizonyíték van rá. Különböző értékelési szabályok vonatkoznak a kölcsönökre és követelésekre, illetve az értékesíthető tőke- és adósságinstrumentumokra. A valós értéken értékelt eredménnyel szemben elszámolt pénzügyi eszközökre a sztenderd nem fogalmaz meg ilyen jellegű követelményeket.

Az értékelési folyamatot két részre lehet osztani. Az első lépésként meg kell határozni az ügyleteknél figyelembe veendő jelentős határt és az objektív bizonyítékok körét. A materialitási küszöb megjelölésével két részre osztjuk a portfóliót. A két csoportban tovább vizsgáljuk, hogy az egyes ügyleteknél van-e objektív bizonyíték a veszteségre. Ilyen események közé tartozik például a sztenderd szerint a jelentős pénzügyi nehézségek felmerülése, a szerződési feltételek megszűnése vagy a teljesítés elmulasztása stb. (1126/2008/EK rendelet, Melléklet, IAS 39 59–62. pont pp. 283–284.). Ezen besorolás alapján különülnek el az egyes portfóliókra alkalmazott módszertanok, amelyek alapján meg lehet határozni az ügyletek felmerült veszteségét.

1. ábra

A portfólió felbontási módszertana az IAS 39 alapján

Forrás: Balázs Árpád – Tardos Ágnes (2006): A kapcsolat a Basel II. és az IFRS (nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok) összefüggései (saját szerkesztés)

Az ábrán is látható, hogy az értékvesztés elszámolása három különböző csoportban valósul meg. Az egyedi értékelés során azt figyelik, hogy az ügylet könyv szerinti értéke, amely ebben az esetben az amortizált bekerülési érték (továbbiakban ABÉ), mennyiben különbözik a megtérülő értéktől. Az ABÉ meghatározásához a szabályozás effektív kamatlábmódszert alkalmaz. Ennek használata során a következő tényezőket kell figyelni:

- a szerződésben foglaltakat figyelembe kell venni, mint például az előtörlesztés lehetőségét;
- nem kell belevenni a jövőben bekövetkező hitelezési veszteségeket;
- tartalmaznia kell a fizetett, illetve kapott díjakat, amelyek releváns részét képezik a mutatónak;
- számolni kell a tranzakciós költségekkel, prémiumokkal és diszkontokkal (1126/2008/EK rendelet, Melléklet, IAS 39, 9. pont, A megjelenítésre és az értékelésre vonatkozó fogalmak p. 274.).

A korábban említett különbség adja az ügylet felmerült veszteségét. A további két esetben portfólióalapú értékelést alkalmaz a sztenderd. Az IBNR fogalma egyedülálló a szabályozásban. Ez jelöli a felmerült, de még be nem jelentett (incurred but not reported) veszteségű ügyleteket. Ennek az értelmezésében merül fel előremutóan a várható veszteség. A másik portfólióalapon értékelt csoport az egyedileg nem jelentős hiteleké. A számítási módszertanban egyező tényezők a hitelek értéke, valamint a múltbeli veszteségráta, amelyet a nemteljesítési valószínűség és a nemteljesítéskori veszteségráta szorzataként kapunk. A különbség a két szorzatban a veszteségmegjelenési időszak. Ez az érték a veszteség bekövetkezésének és a veszteség észlelésének időpontjai közötti különbségnek az eredménye.

Az értékelés alapgondolata sokáig megállta a helyét, azonban a bázeli ajánlások fejlődésével és a 2008-ban elszenvedett veszteségek hatására új sztenderdre volt szükség. A fejlesztés és egyszerűsítés folyamatát három szakaszra osztották fel, az elsőbe tartozott a pénzügyi eszközök és pénzügyi kötelezettségek besorolása és értékelése, ezt követte az értékvesztési módszertan meghatározása, a harmadik pedig a fedezeti elszámolással foglalkozott. Ezek közül cikkem a másodikat fogja részletesebben bemutatni.

A legnagyobb eltérést és fejlődést a két sztenderd között az jelentette, hogy míg az IAS39 felmerült veszteséget számított, addig az IFRS9 ezzel szakítva, áttért a Bazel II. által alkalmazott várható veszteség módszertanára. A sztenderd szerint a veszteségnek két formája adódhat egy ügylet esetében. Mindegyik a várhatóan bekövetkező veszteségeseményeken alapszik, csak az időtartam különbözik. Az egyik esetben a fordulónapot követő 12 hónapra végzik a becs-

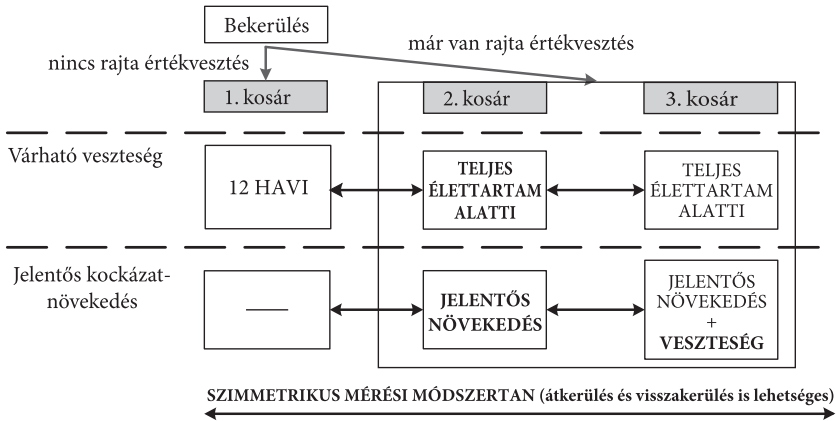
lést, a másik esetben pedig teljes élettartamra. A módszertannak kiemelkedő eleme a megképezendő értékvesztés szempontjából a lényeges hitelkockázat-növekedés, valamint a default definíciója. A szabályozás mindkét esetben csak iránymutatásokat határoz meg. A nemteljesítésnek ajánlatos korrelálnia a már használt belső hitelkockázat-kezelésben alkalmazott értelmezéssel, azonban az előrejelzések szerint a 90 nap rövidítésre szorul. A sztenderdben fontos fogalom még a jelentős hitelkockázat-növekedés. Meghatározásakor elsődlegesen figyelembe kell venni a default kockázatának növekedését az ügylet kezdeti megjelenése óta. Nem csak a tényleges változás lehet magyarázat a kockázat növekedésére. Ha a nemteljesítés valószínűsége nem csökken az idő múlásával, az ugyanúgy jelenthet hitelkockázat-emelkedést, ezalól kivételek a végtörlesztéses, más néven bullet ügyletek. Emellett figyelembe kell még venni a minősítésbeli változásokat. Nagyban befolyásolhatja egy hitel teljesítőkéességét a gazdasági környezet és annak változása. Érdeemes tehát követni a makrogazdasági változásokat és az ügyfél eredményeit, üzleti tervének alakulását (IASB, 2014).

A várható veszteség szempontjából ezeket a kulcstényezőket megfontoltan kell meghatározni, ugyanis ebben a módszertanban minden ügyletre értékvesztést kell képezni; a kérdés csak az, hogy mekkorát. A sztenderd annyiban könnyíti meg az alkalmazó intézmények dolgát, hogy a modell szimmetrikus, tehát nemcsak az átkerülés, hanem a visszakerülés is engedélyezett, amennyiben a romlást alátámasztó feltételek megszűnnek, és az eredeti állapot visszatér. Ezt a logikát a modell három kosárban jeleníti meg. Az első és a második kosár határát a default valószínűsége, a második és a harmadik kosár határát pedig az objektív bizonyíték bekövetkezése határozza meg. A várható veszteséget a különböző esetekben a következő képlet alapján kell meghatározni:

$$\text{várható veszteség} = PD_{12 \text{ havi vagy teljes élettartam alatti}} \times LGD \times EAD$$

2. ábra

Az IFRS9 gondolati felépítésének bemutatása

Forrás: EY (2014): Impairment of financial instruments under IFRS 9 (saját szerkesztés)

Összességében elmondható, hogy a módszertanok mindegyike komoly alapokat és részletes ismereteket igényel, a bevezetésük pedig hosszabb időtartamot ölel fel. A következőkben azt szeretném bemutatni, hogy milyen különbségek és hasonlóságok vannak a bázeli és a nemzetközi számviteli szabályozásokban, és hogy az utóbbiak bevezetése milyen kihívásokat rejt.

3. ELLENTÉTEK ÉS HASONLÓSÁGOK

A hitelkockázati tőkekövetelményt meghatározó módszerek bemutatását a bázeli szabályozások kialakításában elsőként megjelenő sztenderd módszerrel kezdtem. Ez a számítási metodika teljesen eltér a nemzetközi számviteli szabályozástól. A számítási folyamat szinte minden pontban kötött a jogszabályban. Egyedi döntésekre valójában nincs lehetőség, nem számol a pénz időértékével, egy egyszerűsített és empirikus tapasztalatok alapján képzett képlet alapján számszerűsíti a tőkekövetelményt. Első hallásra sincs semmilyen befolyása a számviteli értékvesztés képzésére. A magyar számviteli szabályok alkalmazásáig ez így is volt, azonban a hitelintézeti áttérés rengeteg módszertani kérdést vet fel. Ezek főként arra irányulnak, hogy ezt a módszertant olyan hitelintézetek alkalmazzák, amelyeknek valamilyen probléma folytán nem volt lehetőségük áttérni a belső módszerre, most azonban hasonló jellegű és fejlettségű modelleket szükséges kialakítaniuk. Ennek a kevés szakirodalommal rendelkező

kérdéskörnek a részletes vizsgálatával foglalkozik cikkem; azt fogom elemezni, hogy milyen kulcsfontosságú pontok mutatkoznak az előzetes felmérés során.

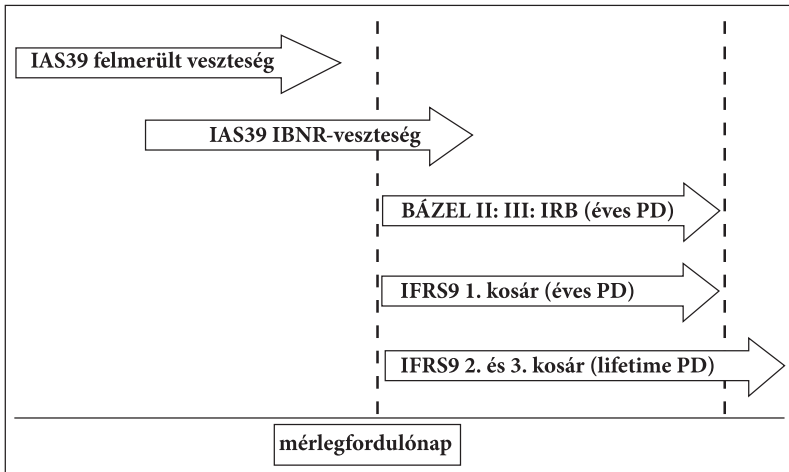
Könnyebb felfedezni az összefüggéseket, szinergiát és ellentéteket a belső módszerrel történő tőkekövetelmény-számítás és a bemutatott nemzetközi számviteli szabályok között. A már IRB-t alkalmazó bankok esetében véleményem szerint inkább az IAS39 alóli felmentés hiánya, valamint a módszertanok egyezőségéből és különbözőségéből adódó előnyök és hátrányok jelentik a kihívást az elkövetkezendő időszakban. A témában viszonylag kevés felhasználható irodalom született, főként konferenciákon és workshopokon tárgyalták ezt a kérdést nemzetközi intézmények. A korábbi implementálási folyamatok dokumentációiban lehet hasznos iránymutatásokat találni, azonban ezek ritkán kerültek nyilvánosságra. Az első kérdések még a Bázeli II. megjelenésének időszakában merültek fel. A nemzetközi intézmények kételkedtek abban, hogy össze lehet egyeztetni a nemzetközi számviteli rendszerben kialakított felmerült veszteség, valamint a kidolgozott tőkekövetelményi várható veszteség modellt. Magyarországon évekkel ezelőtt a *Hitelintézeti Szemlében* foglalkozott a kérdéssel Balázs Árpád és Tardos Ágnes. Cikkük fő üzenete 2006-ban még az volt, hogy az akkor IRB-re áttérő hitelintézetekre az IAS39 pluszköltségben megjelenő terhet ró, emellett egy bizonyos szinten visszalépést jelent a korábban becsült modellekhez képest. Emellett a Bázeli II.-ben szereplő iránymutatások bevezetésének költsége is jelentősen hátráltatja az alkalmazást az eltérő módszertan miatt. Azóta persze már nagyot fordult a világ, ugyanis a 2008-as válság ráébresztette a szabályozói környezetet, hogy két módszertan alkalmazása nem célravezető. A felmerülő veszteség modell nem tükrözi a várható veszteségeket, szisztematikusan alulbecsli, milyen hatások érhetik a bankokat egy default esemény bekövetkezésekor. A legnagyobb különbséget maga a célok közötti eltérés jelenti az IRB és az IAS39 között. Az IFRS elsődleges célja, hogy egyértelműen kifejezze a veszteségeket a mérleg fordulónapjáig. Ezzel szemben a bázeli szabályozás arra törekszik, hogy „biztosítsa, hogy a hitelező elegendő tőkével és tartalékkal rendelkezzen a következő 12 hónap folyamán felmerülő, várható veszteségei, valamint az esetleges nem várt veszteségek fedezetére” (Balázs–Tardos, 2006, p. 49.).

A későbbi évek folyamán a tapasztalatok hatására valamelyest átalakult a két definíció, de a gondolati különbség továbbra is megmaradt. Míg a Bázeli Bizottság még azt a gondolatot is követte, hogy az értékvesztés és céltartalékok a valós képet adják egy bank várható veszteségeit illetően, addig a számviteli módszertan csak az egyértelműen bizonyítható veszteségeket számolta el ebben a kategóriában. Ezt a hiányt igyekezett közelíteni az IAS39-ben megképzett felmerült, de még be nem jelentett veszteség. Összességében azonban azt a következtetést lehet levonni, hogy nem sikerült megfelelő mértékben egyesíteni

a két modellt. Ennek eredményeképpen született meg az IFRS9, amely szintén a várható veszteségen alapul. A módszertanról előzetesen elmondható, hogy nemcsak közelíti a várható veszteség mértékét, hanem várhatóan meg is fogja haladni az IRB által számítottat. Ugyanis nemcsak 12 havi, hanem teljes élettartam alatti veszteséget is képez (Sulyok, 2012, 31. dia).

3. ábra

A három módszertan veszteségképzésének időhorizontja

Forrás: Deloitte (2013): Basel A-IRB vs. IAS39/IFRS9 – Incurred or expected loss concept? (saját szerkesztés)

A célok közötti eltérések mellett hasonlóságok is felfedezhetők. Mind a két modell portfóliószinten vizsgálja az egyedileg nem jelentős hitelek kockázatait, sőt egyezik az is, hogy ezeket a homogén csoportokat a hitelkockázati jellemzők alapján képzik meg. Egyezésként lehet még kezelni, hogy mind az IRB, mind az IFRS-ek nagymértékű információigénnyel rendelkeznek. Az első esetben a modellek megalkotásához van szükség megfelelő minőségű, historizált adatra, a számviteli számítások esetében pedig a diszkontálás, az egyedi értékvesztés-számítás és a csoportképzés esetében fontosak ezek a tulajdonságok. Ezekből a szempontokból a későbbi években sem történt szemléletváltás, így a számviteli szabályozás továbbtette az új sztenderdbe is. A tényezők szempontjából is érdemes összehasonlítást végezni, ugyanis vannak olyan szempontok, amelyek alapján jól elkülöníthetők az alkalmazható módszertanok. Az értékeléshez két, a World Bank és a Deloitte² által az elmúlt években készített elemzést, valamint részben tanulmányaim alapján levont következtetéseimet használtam fel.

² World Bank (2010), Deloitte (2013, 19–21. dia)

A bázeli szabályozás véleményem szerint minden esetben szigorúbb követelményt támaszt az alkalmazó intézményekkel szemben. A nemteljesítési valószínűség esetében az IRB azt becsli, mekkora a valószínűsége annak, hogy az ügylet csődbe megy a következő 12 hónap alatt. A legtöbb alkalommal statisztikai módszereket használnak a számításához, amelyek egy hosszú távú átlagon alapulnak. Jogszabályi kötelezettség, hogy a modellnek az elmúlt 5 év adataira és tapasztalataira kell épülnie, valamint az első pillanatban, amikor bevezetik az IRB-t, 3 évet már figyelembe kell vennie (575/2013/EU rendelet 3. rész II. cím 3. fejezet 6. szakasz 2. alszakasz 18o. cikk). Jelentős eltérés a két számviteli sztenderdtől, hogy tőkekövetelmény-számítás esetében létezik pontos definíció a defaultra, míg a másik két esetben csak iránymutatások vannak.

Az IAS39 felmerült veszteség modelljében az egyedi értékvesztés nem alkalmazza a várható veszteség képletét, az IBNR és a nem jelentős hitelek esetében kialakított, portfólióalapú becslés azonban már igen. A Deloitte (2013) által kiadott prezentációt felhasználva, a PD-t ebben az esetben a veszteségmegjelenési időszak horizontja alapján képzik, a portfólió minőségét mutatja a legközelebbi időtáv szempontjából. Ez azt is jelenti, hogy sokkal rövidebb adatsor alapján becsül. Ebből arra a következtetésre is juthatunk, hogy míg az IRB through the cycle (továbbiakban TTC) kalibrációra épül, addig az IAS39 inkább point in time (továbbiakban PIT) logikát használ. Az IFRS9 mindkét eddigi megoldástól különböznek tekinthető. A 12 havi és a teljes élettartam alatti várható veszteség megkülönböztetése miatt rövid- és középtávon is szükséges nemteljesítési valószínűséget képezni. A sztenderd csak PIT-modellek alkalmazását engedélyezi, a TTC használata nem lehetséges. A teljes élettartamra becsült valószínűségeket migrációs mátrixok kalkulálásával, modellezésével képzik. Valamint elvárás még, hogy ne csak ügyfeladatokon alapuljon a számítás, hanem vegyék figyelembe az intézmények a várható makrogazdasági változásokat is.

A legkülönbözőbb elvárások a nemteljesítéskori veszteségráta esetében figyelhetők meg. Ennek becslési paraméterei között szerepel a diszkontráta is, amelynek igen jelentős szerepe van a könyv szerinti érték szempontjából. A piaci tapasztalatok alapján a bázeli LGD-konceptió gazdasági alapú értékelésre épül. Egy olyan veszteséget képeznek, amelynek részei a direkt, valamint az indirekt költségek, és a default időpontjára vannak visszadiszkontálva az egységnyi finanszírozási költségre jutó tőke alapján. A szabályozás megköveteli, hogy a becslések a jövőbeni várható cash flow-k jelenértékét mutassák. A jogszabály alapján a modellnek a nemteljesítési valószínűségnél hosszabb, 5-7 éves megfigyelési időszakon kell alapulnia. Elvárás, hogy az intézmények becsüljenek válsághatású,

más néven downturn³ LGD-t, amely kifejezi a gazdasági változások hatásait. Emellett a szabályozás korlátozza a használható fedezetek típusait is a számítás során (575/2013/EU rendelet 3. rész II. cím 3. fejezet 6. szakasz 2. alszakasz 181. cikk).

A Deloitte (2013) összefoglalója alapján az IAS39 esetében szinte minden tulajdonság különbözik valamilyen módon az előbb felsoroltaktól. A veszteség értékébe csak a direkt költségek tartoznak bele, és azok közül is csak bizonyos tételek, például az értékbecslés terhei. A megtérüléseket a default időpontjára vonatkozó effektív kamatlábbal kalkulálják. A többi tulajdonságot vizsgálva, engedékenyebb a számviteli sztenderd. Nem szükséges a bázelihez hasonló hosszúságú becslési időszak, rövidebb időtartamra vonatkozó adatok alapján is becsülhető a paraméter. Tapasztalati úton határozzák meg az egyes fedezetek esetében a felmerülő egyéb következtetéseket is. Downturn LGD becslését nem követeli meg a szabályozás, és nem szűkíti a figyelembe vehető fedezetek körét sem. Egyértelműen kijelenthető, valamint a World Bank (2010) által készített anyag is alátámasztja, hogy a két módszer által kapott eredmény nem egyenlő. Ezzel szemben az IFRS9 nagy változásokat eredményezett a folyamatban. Az LGD meghatározása egészen más szemlélet alapján történik. A szabályozói értékeken alapulhat maga a becslés. A KPMG (2012) hírlevele alapján a diszkontráta értékének az effektív kamatláb és a kockázatmentes hozam értékei közé kell esnie. A teljes élettartamra vonatkozó nemteljesítési veszteség esetében itt is több perióduson átívelő modellezés szükséges, ami a fedezetek figyelembevételére is igaz.

A nemteljesítéskori kitettség esetében a számítási gondolat alapja mindegyik módszertan esetében egyezik: eszerint az EAD a mérleg tételek könyv szerinti értékének és a mérlegen kívüli tételek hitelkonverziós faktorról megszorított értékének az összege. A bázeli szabályozásban a hitelkonverziós faktor (továbbiakban CCF) becslésével kerül bele minden jövőbeni várakozás az EAD értékébe. Követelményként itt is szükséges downturn értéket becsülni, valamint a megfigyelési időszak hossza ebben az esetben is, akárcsak a LGD-nél, 5–7 év (575/2013/EU rendelet 3. rész II. cím 3. fejezet 6. szakasz 2. alszakasz 182. cikk). Az IAS39 annyiban tér el a becslési módszertantól, hogy a sztenderd a várható események alapján határozza meg a szorzótényezőt. Emellett a hitelkonverziós faktor a jelenlegi piaci eseményeket tükrözi, nincs követelmény a korábbi események értékelésére. Az IFRS9, mint a többi tényező esetében, itt is kissé eltérő logikát alkalmaz. Idő függvényében becsült EAD-t használ, amely figyelembe veszi többek között az előtörlesztési valószínűséget is (Deloitte, 2013, 21. dia).

³ Downturn mutató: „az ilyen mutató a gazdasági feltételek ciklikus változásából adódó hatásokat is figyelembe veszi” (TAJTI, 2011, p. 73.).

4. A BEVEZETÉS NEHÉZSÉGEI

A bázeli szabályozás tükrében a bevezetéshez kapcsolódó problémákat két szempontból közelíthetjük meg. A magyarországi pénzügyi piacokon vannak olyan kisebb bankok, amelyek sztenderd módszert alkalmaznak a hitelkockázati tőkekövetelmény számítására. Az ő esetükben az implementáció hosszabb folyamatot igényel, és a legtöbbjük kapott felmentést az IAS39 egyéves bevezetése alól. A másik csoportba azok az anyabankkal rendelkező, nagyobb intézmények tartoznak, amelyek jelenleg is modelleken alapuló IRB-módszert használnak. Az ő esetükben a jelentősebb kihívást a köztes időszak és a nemzetközi számviteli szabályozások párhuzamos implementációja jelenti.

Az időzítés szempontjából mind a kis, mind a nagy bankok esetében nehéz időszak következik. Rengeteg munkaórát, fejlesztést és új erőforrást igényel az implementáció. Általános problémát jelent a pénzügyi intézmények számára, hogy megfelelő specifikációkat kell kidolgozniuk egy olyan sztenderddel kapcsolatban, amelyet senki sem ismer igazán széleskörűen. Ezzel párhuzamosan a prudenciális működés érdekében szükséges a teljes szabályzati rendszer átdolgozása. Ez érinti a belső szabályzatokat, eljárásrendeket, kiemelten az értékvesztéssel kapcsolatos utasításokat, emellett újra kell gondolni a banki folyamatokat, ami mind kockázatkezelési, mind számvitel, mind informatikai oldalról nagy erőforrást igényel (KPMG, 2014). A kis banki környezetben még felmerülhet nehézségként, hogy nincsen megfelelő tudás, amely képes támogatni ezeket a feladatokat. Számukra jellemzően vagy külső tanácsadó nyújt segítséget, vagy pedig jelentős létszámbővítést kell megvalósítaniuk a közeljövőben. Mindkét esetben jelentős költségekkel kell számolniuk az intézményeknek.

A költségnövekedés azonban nem csak az esetlegesen újonnan felvett munkatársak alkalmazásában merül ki. Az összes banknak rendelkeznie kell az új számviteli szabályokat támogató informatikai rendszerrel. Ez a nagyobb intézmények esetében kisebb problémaként merül fel. Jellemzően ezek a bankok alkalmaznak adattárházat, fejlett és integrált ügyviteli rendszerrel dolgoznak. Elképzelhető, hogy az anyabanktól fognak kapni megfelelő szoftvereket, azonban az ilyenek alkalmazása és implementációja nem mindig veszi elsődlegesen figyelembe a magyar felügyeleti elvárásokat. Az ő esetükben még az okozza a nehézségeket, hogy nem elégséges olyan program, amely csak az IFRS9-et támogatja, hanem az IAS39 szerinti felmerült veszteség kalkulációjára is képesnek kell lennie. Ez a piacon pillanatnyilag még igen ritka, jellemzően csak az IAS39 számítására specializálódnak a cégek, így felmerül az a kérdés, hogy vajon a választott rendszer a jövőben képes lesz-e a kialakuló folyamatokat támogatni.

A kisebb intézményekben ennél sokkal komplexebb problémák merülnek fel. Ezek a bankok általában nem alkalmaznak adattárházat, és nem minden esetben rendelkeznek zárt ügyviteli rendszerrel sem. Ez abból a szempontból nehezíti a helyzetüket, hogy nem feltétlenül rendelkeznek megfelelően eltárolt historikus adatsorokkal, amelyek használata elengedhetetlen a modellek fejlesztésekor. Ha ezeket a jövőben létre szeretnék hozni, az rengeteg munkaórát igényel, ugyanis még az is elképzelhető, hogy szerződésenként kell feldolgozni a korábbi és jelenlegi ügyleteik adatait. Ebből is adódóan az implementáció megelőzően nekik sokkal szélesebb körű előkészületre van szükségük egy, a folyamatokat támogató rendszer bevezetésekor, ami időben és költségeiben is jóval jelentősebb. Emellett érdemes megfontolniuk egy külső tanácsadó alkalmazását, ami bár pénzügyi szempontból megterhelő, jelentős mértékben segítheti a hatékony implementációt.

Az IFRS-áttérés kapcsán említett ügyviteli rendszer átalakítása, fejlesztése nem csak informatikai szempontból fontos. Az átállás minden intézménynek nagy erőfeszítést jelent a szükséges adathalmazok kialakításának tekintetében. A sztenderd módszert alkalmazó kis bankoknak az IFRS9 bevezetése során elsődlegesen a modellezési adatbázisok kialakítása jelent nagy kihívást. Jelentős nehézséget okoz, hogy ezek az intézmények nem rendelkeznek elegendő mennyiségű ügylettel. A probléma megoldása az lehet, hogy külső adatbázist vásárolnak. Szerencsére ez jellemzően nem érinti a már modelleket alkalmazó, IRB-t használó, nagyobb bankokat. Az ő modelljeiket is újra kell gondolni, de erről a módszertani összefoglalóban fogok részletesen írni.

Szinte minden bank számára újdonságot jelent az amortizált bekerülési érték kalkulálása. A kis bankoknál ez csak az IFRS9 harmadik kosarában szabályozott értékvesztés számításakor merül fel, azonban az IAS39 bevezetésére kötelezett intézmények esetében ennek a közeli jövőben meg kell valósulnia. Az ABÉ értékének meghatározásához a rendszerből egyértelműen kinyerhető információknak kell lennie az ügyletekhez kapcsolódó díjaknak, jutalékoknak. Ez sokszor nehezen kivitelezhető, mert ezek az adatok valamilyen más adatahoz kapcsolódnak, ilyenek például a kamatoktól függő jutalékrendszerek. Ezen kívül elérhetőnek kell még lennie az ügyletekhez kapcsolódó eredeti szerződés szerinti pénzáramlásoknak és a jövőbeni várakozásoknak. Sok bank alkalmaz napi értékelést az ügyviteli rendszerében, ennek köszönhetően a devizahitelek esetében ezen adatok előállítása nehézségekkel jár. A kisebb intézményeknél kiemelt problémát okoz az ABÉ kalkuláció szempontjából, hogy visszamenőleg nem képesek historikus adatsorokat kinyerni a rendszereikből, csak értéknapi riportálási lehetőségeik vannak. Emiatt elképzelhető, hogy rengeteg munkaórát igénylő adatgyűjtésre szorulnak az implementáció időszakában.

Minden intézménynél módszertani és adatköri problémaként merül fel az effektív kamatláb (EIR) meghatározása. Meg kell választani, hogy milyen számítási metodikát alkalmaz a bank, ha ez az adat nem áll rendelkezésre letárolva a rendszerekbe. Az utólagosan kalkulált EIR sok esetben lehet hibás; például, ha belső megtérülési ráta segítségével számolunk, akkor ügyelnünk kell a függvény érzékenységeire. Különbség a két számviteli szabályozásban, hogy míg az IAS39 jellemzően rövid időszakra vonatkozó kockázati paramétereket használ, addig az IFRS9 jóval bővebb adatköröket határoz meg. Nemcsak múltbéli adatokat kell megadni az értékeléshez, hanem a jövőbe tekintő paraméterekre is szükség van. Ilyenek például a visszafizetési és tranzakciós adatok, valamint a makrogazdasági információk. Ezeket a bankoknak kell meghatározniuk és felhasználniuk a modellezési, valamint a definícióalkotási folyamatban.

Az IFRS9 esetében a legérzékenyebb változók a kulcsfogalmak definíciói. Ezzel lehet alakítani az értékvesztés mértékét, és teljes mértékben az implementáló intézményre van bízva, hogy az iránymutató adatok közül milyen kritériumokat választ. Az értékvesztés modellezésének szempontjából általános kihívásokat jelent a portfólió szegmentációja, hogy a bankok megfelelően homogén csoportokat képezzenek az értékeléshez. Kiemelt jelentősége van az idő horizontjának a jövőbeni modellezésben. A teljes élettartamra vonatkozó modellváltozók megképzése eddig nem volt feladata ezeknek az intézményeknek, így ez egy teljesen új kihívást jelent számukra. Ugyanígy újdonság az előremutató modellezési technika, amelyet a sztenderd megkíván. Általánosságban komoly tudás és időráfordítást igényel az előtörlesztési valószínűségek becslése, valamint a makrogazdasági mutatók beépítése az értékelési folyamatba. Problémát jelent sok esetben, hogy a sztenderd implicit azt feltételezi, hogy a minősítési kategóriák egyértelműen nemteljesítési valószínűségekhez kapcsolhatók, azonban ez a kisebb intézményekre nem jellemző. Valamint számukra a kevés minősítési kategória miatt is nehéz jól kialakítani az IFRS9-ben szereplő kosarak sávjait.

Az LGD- és az EAD-modellezés útjába elsődlegesen az adathiány, a felkészületlenség és a kevés tapasztalat állhat a kis bankoknál. Ugyanis ennek a gyakorlati megvalósítása és az arról születő dokumentáció sokkal ritkább, mint a nemteljesítési valószínűségnél. Ennek következtében a PD számításában előfordulhat saját modellek építése, viszont az említett okok miatt valószínűsíthetően külső tanácsadó fogja segíteni a másik két tényező fejlesztésében a sztenderdeket bevezető intézményeket. A jövőben, ha tőkemodell alkalmazását tervezik ezek az intézmények, akkor a Bázeli II. elvárásai a modellekkel szemben az, hogy a múltba visszanyúló, hosszú historizált adatokon alapuljanak. PD esetében 3–5 éves, LDG és EAD esetében pedig 5–7 éves időszaknak kell eltelnie a bevezetést megelőzően. Elmondható, hogy az IRB-t alkalmazó intézményeknél is vannak lényeges eltérések a legtöbb mutató esetében. A PD-nél főként a

különböző időintervallumokra vonatkozó becslések, valamint a default definíció kialakítása jelenthetik a nehézséget a bázeli megkötések mellett. Ugyanis szükséges egy, a már létező meghatározással konzisztens fogalom bevezetése. Az IFRS₉-ben belépnek a makromutatók a számításba, amelyek eddig nem voltak jellemzők. LGD esetében a különböző diszkontráták és fedezetek, valamint az eltérő értékelési szemlélet okozhat problémákat. Az EAD-t illetően a már LGD esetében is említett nehézségek adódnak, valamint az IFRS₉ kissé eltérő logikája is nagy kihívást jelenthet az implementálás során.

5. ÖSSZEGRZÉS

Összességében megállapíthatjuk, hogy az elkövetkezendő időszak nem lesz könnyű a hitelintézetek számára. Mind a nagy, mind a kis bankoknak meg kell majd küzdeniük azzal a feladattal, amit a szabályozó rájuk hárított, például az IAS₃₉ kötelező átmeneti implementálásával. Rövid határidő mellett rengeteg feladatot kell elvégezniük. A nagyobb intézmények helyzete módszertanilag egyszerűbbnek tekinthető az általuk használt IRB tőkekövetelmény-számítási metodikának és fejlett informatikai hálózatuknak köszönhetően. Ezeket a lépéseket a kis bankoknak még most kell megtenniük. A rájuk váró fejlesztési folyamat mind mennyisége és költsége, mind pedig bonyolultsága miatt nagy kihívás lesz.

Az előzetes tapasztalatok, korábbi bevezetések és elvégzett becslések alapján is lehet következtetéseket levonni a következő években várható értékvesztés mértékéről. Az átmeneti időszakban alkalmazandó IAS₃₉ esetében az egyedi értékelésben arra számítanak az implementáló intézmények, hogy nem lesz számottevő különbség a most megkötött, illetve a jövőben elszámolandó értékvesztés kapcsán. Ugyanígy vélekednek a jelentőségi határnál kisebb kitettséggel rendelkező ügyletek esetében. Úgy gondolják, hogy a portfólióalapú értékelés nem fogja nagy mértékben eltolni ezt az értéket.

Ezzel ellentétben jelentős aggodalomra ad okot a felmerült, de még be nem jelentett veszteség elszámolása. Az előzetes vizsgálatok alapján ugyanis azt a következtetést lehet levonni, hogy ebben a kategóriában fog a legnagyobb mértékben növekedni az értékvesztés. Többek között a veszteségmegjelenési időszak okozza ezt a problémát és az, hogy ezek azok az ügyletek, amelyekre a pillanatnyi szabályozás alapján még nem kellett veszteséget elszámolni. Ebből következik, hogy az egész részportfólióra többletet kell megképezni az előző időszakhoz képest. Van, ahol ez nagyobb mértékű növekedést fog eredményezni az átállás évében, és vannak olyan bankok, ahol kevésbé emeli meg ezt az összeget.

Az IFRS9 esetében nem lehet ilyen egyértelmű várakozásokat megfogalmazni. A harmadik kosár egyértelműen köthető az IAS39 egyedi ügyleteihez, és ebben nem várható jelentős változás. A másik két esetben azonban nem lehet a kosarak alapján bemutatni, mekkora értékvesztés-változásra kell számítani három év múlva. Ebben az esetben a default és a jelentős hitelkockázat-növekedés kritériumai osztják szét az ügyleteket, és ezek eredménye határozza meg, hogy mekkora összeget kell megképezni. A jól megválasztott határok fogják növelni, illetve csökkenteni az értékvesztés mértékét. Összességében a várakozás az, hogy ebben az esetben is magasabb lesz az érték a mostanihoz képest.

Véleményem szerint azonban nem szabad mindig csak a negatív oldalukról nézni a változásokat. Bár cikkem a hitelintézetekre váró kihívásokat taglalja a sztenderdek bevezetése kapcsán, mégis úgy gondolom, hogy nem csak a közeli jövőt kell szem előtt tartanunk. Összességében a két sztenderd bevezetése létrehoz egy egységes rendszert, és összehasonlítható teljesítménymérést tesz lehetővé a jövőben. Az értékvesztési módszertan mindenkinél egyezni fog, illetve – a nyilvánosságra hozatali követelményeknek köszönhetően – az is ismert lesz, hogy a különböző mutatókat hogyan képezték meg, és milyen elveket alkalmaznak a bankok. A mostani gyakorlatban ez nem valósul meg minden intézmény esetében. Nem csak ezt a lehetőséget nyújtja azonban a változás. Felmerülhet az az elképzelés ennek köszönhetően, hogy a most még sztenderd módszert alkalmazó bankok kilépjenek a komfortzónájukból, és az IFRS-ek által megkövetelt információmennyiség miatt elinduljanak egy új úton. A jövőben, ha már a historikus adatsoraik 5–7 évre visszamenőleg előállíthatóak lesznek és a modelljeiket átalakítják a nagybanki tapasztalatok alapján, akkor áttérhetnek az IRB alkalmazására. Ennek köszönhetően változni, fejlődni fog a kockázatkezelési stratégiájuk és a tudatosságuk is, ami jelentősen javíthatja a nyereségességet.

Összefoglalásként úgy gondolom, hogy a nemzetközi számvitel alkalmazása a pénzügyi szektorban olyan fejlődési folyamatot indít meg, amely mind a teljesítmények mérését, mind pedig az alkalmazott módszertanokat illetően összhangot teremt. Az elkövetkezendő 3-4 év nagyon nagy kihívás lesz minden hitelintézet számára. A cikkemben bemutatott nehézségek alapján elképzelhetőnek tartom azt is, hogy az IFRS9 bonyolultsága miatt a kis bankok számára már korábban elengedett átmeneti időszakot kiterjesztik a nagyobb bankokra is. Ezzel a döntéssel a szabályozó elősegítheti, hogy minden intézmény megfelelő mennyiségű időt szánhasson a módszertan átfogó megismerésére és az implementációra.

HIVATKOZÁSOK

- BALÁZS ÁRPÁD – TARDOS ÁGNES (2006): A kapcsolat: a Basel II. és az IFRS (nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok) összefüggései. *Hitelintézetési Szemle*, 5. évf. 1–2. sz., pp. 48–60.
- Deloitte (2013): Basel A-IRB vs. IAS39/IFRS9 – Incurred or expected loss concept? (<http://www.slideshare.net/DeloittePolska/basel-a-irbvsi39ifrs9ceebankingsummit>, letöltve: 2015.10.20.).
- EY (2014): Impairment of financial instruments under IFRS9. UK: EYGM Limited.
- International Accounting Standards Board (IASB) (2014): IFRS 9 Financial Instruments. London: IFRS Foundation Publications Department.
- KPMG: IFRS hírlevelek: Pénzügyi instrumentumok (letöltve: 2015.10.10.).
- KPMG (2012): A pénzügyi instrumentumok IFRS szerinti elszámolásának jövője. *Hírlevél* (2.), pp. 10–13. (<http://www.kpmg.com/HU/hu/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Publicationseries/Documents/fi-newsletter-issue-02a.pdf>).
- KPMG (2014): A pénzügyi instrumentumok IFRS szerinti elszámolásának jövője. *Hírlevél* 11. sz. (<http://www.kpmg.com/HU/hu/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/penzugi-instrumentumok/Documents/P%20C3%A9nz%20C3%BCgyi%20instrumentumok%20E2%80%93%20a%20k%20C3%A9sz%20standard.pdf>).
- KRISTÓF TAMÁS (2008): A csődelőrejelzés és a nem fizetési valószínűség számításának módszertani kérdéseiről. Műhelytanulmány. *Közgazdasági Szemle*, LV. május, pp. 441–461.
- MADAR LÁSZLÓ (2008): A defaultráta, a nemteljesítési valószínűség és a szabályozás egyéb követelményei. *Hitelintézetési Szemle*, 7. évf. 1. szám, pp. 1–19.
- Magyar Nemzeti Bank (MNB) (2014): *Aranykönyv 2014*. (<https://www.mnb.hu/felugyelet/idosorok/v-aranykonyv>, letöltve: 2015.11.21.).
- MÉRŐ KATALIN (2002): A hitelkockázatok tőkekövetelményének belső minősítésére támaszkodó meghatározása. *Hitelintézetési Szemle*, 1. évf. 2. sz., pp. 31–49.
- PAULOVICS OTTÓ (2005): LGD modellezés elméletben és gyakorlatban. *Hitelintézetési Szemle*, 4. évf. 5–6. sz., pp. 63–83.
- RADNAI MÁRTON – VONNÁK DZSAMILA (2010): Banki tőkemegfelelési kézikönyv Budapest: Alinea Kiadó – Ramasoft.
- ROÓB PÉTER (2005): Lakossági kockázatkezelés: Évjáratmodell (Vintage Analízis). *Hitelintézetési Szemle*, 4. évf. 2. sz., pp. 1–14.
- SULYOK KRISZTINA (2012): IFRS Változások – Pénzügyi eszközök és egyéb főbb változások(http://www.mkvk.hu/letolthetoanyagok/tagozatok/Pttanyagok/20121112_SulyokK.pdf, letöltve: 2015.10.25.).
- SZŐKE MAGDOLNA (2002): A hitelkockázat mérésének sztenderd módszere és a kockázat csökkentése az új bázeli tőkeegyezmény tervezetében. *Hitelintézetési Szemle*, 1. évf. 2. sz., pp. 13–30.
- TAJTI ZSUZSANNA (2011): A lakossági jelzáloghitel LGD meghatározásának módszertani lehetőségei Magyarországon. PhD-értekezés. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem.
- VIRÁG MIKLÓS – KRISTÓF TAMÁS – FIÁTH ATTILA – VARSÁNYI JUDIT (2013): Pénzügyi elemzés, csődelőrejelzés, válságkezelés. Budapest: Kossuth Kiadó
- WORLD BANK (2010): The use of IFRS for Prudential and Regulatory Purposes – Collective assessment of loan impairment. REPARIS IFRS Seminar, Vienna

Jogszabályok

- 1387/2015. (VI. 12.) Korm. határozat: a nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok egyedi beszámolási célokra történő hazai alkalmazásáról
- korábbi 196/2007. (VII. 30.) Korm. rendelet: a hitelezési kockázat kezeléséről és tőkekövetelményéről
- 250/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet: a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól
- 575/2013/EU rendelet: a hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó prudenciális követelményekről és a 648/2012/EU rendelet módosításáról
- 1126/2008/EK rendelet: az 1606/2002/EK európai parlamenti és tanácsi rendelettel összhangban egyes nemzetközi számviteli standardok elfogadásáról, Melléklet – Nemzetközi Számviteli Standardok – IAS 39 Nemzetközi Számviteli Standard – Pénzügyi instrumentumok: megjelenítés és értékelés, pp. 270–323.